

Några ord om min mamma

Bengta Amalia Sjöstrand f Carlestam 1898-01-22, död 1986-12-24

Föräldrar:

Karl Karlsson, född 1861-12-16, död 1925-12-28.

Maria, född Nilsson 1870-07-14, död 1947-08-05.

Mamma Bengta gick först i folkskola i Almby och sedan i på den tiden åttaårig flickskola, Risbergsska flickskolan i Örebro, som hon gick ut våren 1915. Därefter var hon hemma och deltog i arbetet på Tybble med vissa avbrott fram till giftermålet 1924.

Våren 1916 mars - maj gick hon en vävkurs i Örebro och våren 1917 var hon i Stockholm, troligen barnflicka i någon familj. Hon umgicks då mycket med kammartjänare Borgs familj och särskilt med deras dotter Rut. Föräldrarna arbetade på slottet och det var ju mycket spännande. Bengtas goda fruktkaka gjordes på tant Borgs recept.

Vårterminen 1919 gick hon på Fackskolan (en hushållsskola) i Uppsala. Pappa Olle har i sina Levnadsminnen: *Den försvunna tiden* berättat om att de träffades på en "eftersläckning" på Smålands nation. Några citat ur den boken görs här och även längre ner. På Olles fråga: "Går fröken på dans- och förlovningskursen?" – blev svaret: "Jojomensan" - säkert morskt. Han beskriver samvaron under våren: "Vi två hade mycket roligt tillsammans. På påsken kunde hon ej resa hem utan låg i spanska sjukan. Jag besökte henne ofta, och vi talade om allt

utom kärlek. Då hon frisknat till och vi promenerade tillsammans, blottade jag mina starka känslor för henne, men hon ville vara fri och se livet först.” Efter denna vår hade de brevkontakt men träffades sedan inte förrän våren 1922, då Olle kommit till Örebro.

Bengta, Dagmar och en kamrat Karin Eriksson företog från maj 1920 till mars 1921 en 10-månader lång bildningsresa till bl a London, Paris och Nizza. I London tog broder Torsten emot och där gjordes flera utfärder. Juli och augusti tillbringades utanför Paris på en pension, bl a med utfärder och franska lektioner. Via Lyon och Marseille kom de i september till Nizza, där de bodde på en pension för flickor. De firade julen där. Hemfärden gick via Milano, Comosjön och Berlin. Vid hemkomsten sa Karin Erikssons far – förebild till Markurell – ”Vad skulle Ni i Nizza att göra flickor, när Ni inte har förlovat Er!”

Föräldrarna Karl och Maria hade vid en kurvistelse träffat paret Lomsdal från Norge och de kom överens om att låta sina barn träffas och besöka varandra. Bengta var därför ibland hos dem i Norge. Hon har berättat om skidåkning i Norge. På Hälledalen hade vi länge ett par enormt tunga skidor i massiv hickory som minne av den tiden. Det förekom också en liten kärlekshistoria med en son i familjen där.

Under dessa år har hon även besökt kusin Thyra (sedan gift Rosén), när Thyra gick på lärarinneseminariet i Falun.

Olles belägring under våren 1919 var resultatlös, men kontakten återupptogs av honom våren 1922. Han hade kommit till Örebro hösten 1921 som extralärare på Tekniska Gymnasiet där, men avvaktat hela höstterminen. Efter Olles ihärdiga uppvaktning förlovade de sig på Olof-dagen 29 juli 1922 på Tybble med familjemiddag. Deras kärlekshistoria är förtjusande och gripande skildrad i Olles levnadsminnen.

Hösten 1922 var ”Bengta lärarinna i vävning, handarbete och franska på en flickpension Villa Vettra nära Askersund, och hon var mycket stolt över de slantar hon förtjänade och som sparades till vår bosättning.” De hade inte råd att träffas ofta men någon gång ”för att få vara helt ensamma brukade vi träffas i Askersund där vi åt middag med nyfångad Vätterröding på Stadshotellet, sade ömma ord och planerade framtiden.” Olle var inte knusslig trots små omständigheter.

Hösten 1923 och våren 1924 var Bengta hemma på Tybble och förberedde sin utstyrsel.

Bengta och Olle gifte sig den 22 augusti 1924 i Almby kyrka med festmåltid för familjemedlemmar på ömse sidor. I Olles Levnadsminnen finns en bild av sällskapet ute på verandan på Tybble. Bröllopsresan gick till Köpenhamn och Arild och vidare upp till Göteborg, där Olle fått anställning på Chalmers som andre-lärare.

Bengtas pappa, Karl Karlsson, dog i december 1925. När han låg på sin dödsbädd sa han: ”Ni skall vara storslagna” och så var syskonen i sina mellanhavanden och så har jag alltid upplevt Carlestam-släkten.

Olle och Bengta fick fyra barn: Birgitta f 15/10 1925, Carin f 19/11 1929, Olof f 17/8 1933 och Johan f 15/7 1936. Inför varje tillökning bytte de lägenhet och bodde alltså på fyra olika adresser i Göteborg: Tegnérsgatan 7, Jakobsdalsgatan 38 i Örgryte, Haga Kyrkogata 8 och slutligen Kristinelundsgatan 5, där de bodde i 49 år från 1936 till Olles död 1985.

Livet var knapert i lärarhemmet. ”Bostaden på Tegnérsgatan var gammalmodig och obekväm. 4 trappor upp, ej hiss, ej centralvärme, ej jungfru. Barnvagnen, en ballongdito, var besvärlig att frakta upp och ner.” Bengta var trött och magrade. Olle fruktade tuberkulos, och hon vistades på vilohem en kortare tid under våren 1927.

Olles bror Pehr bodde hos familjen både i Örgryte och på Haga Kyrkogata.

Alla ferier tillbringades på Tybble fram t o m sommaren 1935. 1936, då Johan skulle födas, hyrdes ett hus nära järnvägsstationen i Stenungssund.

Somrarna 1937 och 1938 hyrdes ett spännande ställe – Gatan i Hälledalen med råttor, småkryp, glasveranda, fantasieggande vind och loge. Syster Birgitta tyckte sig i flera år

därefter känna hur det kröp av smådjur på henne. Vi hade många besök av vänner och släktingar där. Jag minns t ex att moster Dagmar kom i bil med Carl-Fredrik och Hans, och hur spännande det var att sitta i bilen och tuta. Mormor var säkert där och morbror Bengt kom på överraskningsvisit. På pappa Olles sida minns jag besök av bl a farbröderna Gösta och Carl-Johan och kusin Gunnar.

1939 hyrde familjen i Starrkärr närmare järnvägsstationen i Ödsmål. Under sina promenader i Hällesdalen hade Olle funnit en underbar tomt uppe på en höjd med underbar utsikt över Hakefjord och plan för barnens lekar, den s k Lyckan. Tack vare pengar från inkomstbringande tomtförsäljningar från Tybble kunde här 1939 – 40 byggas det älskade sommarstället Ingerskulle, som efter Bengtas död överogs av Carin och Lars. Tybblepengarna rörde sig om 20 000:- - mycket pengar på den tiden.

Bengtas och Olles gästfrihet var stor. Många av deras syskon med familjer kom på de då populära 10-dagarsresorna till Hällesdalen och levde sommarliv tillsammans med oss. Med de flesta av mina många kusiner – 12 på mammas sida och 35 på pappas sida - har vi syskon levt och busat. Efter släktmötet i Marstrand 1978 bjöds hela den där församlade Per-Nilsa-släkten till Hällesdalen på lunch.

Bengta var en energisk och outtröttlig husmor och värdinna, men hon var också rastlös. Hon lämnade ingen möda ospard för att göra allt för gästernas behag, och maten var superb. Bengta och Olle hade också stark känsla för ensamma herrar och damer och försummade inte att bjuda dem med på tillställningar såväl i sta´n som på landet. Mina systrar fick hjälpa till mycket i hushållet. Deras insatser var helt enkelt nödvändiga för att det skulle fungera med det stora hushållet. Vi bröder flöt mer omkring, efter att ha gjort några blygsamma insatser i trädgårdslanden, och levde livets sorglösa sommardagar med våra kamrater och kusiner på besök.

Bengta var också outtröttlig och kreativ i sin omsorg om oss barn. Sydde indiankläder, sparade teckningar, uppsatsböcker och andra skrivalster. Inför ett scoutläger i Danmark 1946 skulle vi ha med oss ett par ordentliga knippen med slanor för lägerarbeten, och då var hon naturligtvis med i skogen och högg buskar.

Alla skolloven tillbringades på Hällesdalen, till vår stora förtjusning. Ofta for mamma, Johan och jag ut i förväg för att ”elda upp” huset och förbereda huvudstyrkans ankomst. Första natten drog vi ut sängar i köket och låg packade intill vedspisen. Inför ett novemberlov hade pappa sagt att nu kan nog mamma ta det lite lugnt, för nu finns det inga bär att plocka. Men döm om hans förvåning då det stod en korg full med nyfrusna slånär på kökstrappan, när han kom ut till landet...

På Hällesdalen fick Bengta utlopp för sitt trädgårdsintresse. Där planterades många fruktträd, och anlades perenna-lister, stenpartier och rabatter runt huset. Tomten utökades senare med en åkerlapp och där bedrevs stora köksväxtodlingar.

Bengta var också flitig med vävning. På Hällesdalen fanns tidvis uppmonterade två vävstolar, som tidvis flyttades från ett rum till ett annat. Hon hade god smak och sinne för vacker heminredning, vilket hemmet på Kristinelundsgatan väl vittnade om.

På Kristinelundsgatan bodde pappa i herrummet, väl bullerskyddad av mellanliggande ”björkrum” och hall mot ”stormavdelningen”, där mamma och vi pojkar bodde i matsalen och flickorna i sitt rum. I jungfrukammaren innanför köket bodde mormor Marias kusin Anna Larsson, som hjälpte till i hushållet. Hon hade tidigare på 20-talet förestått skolhushållet i Örebro och då karakteriserats av Olle som: ”...en kvinna, som till synes varken behövde mat eller sömn.” Allteftersom syskonen Birgitta och Carin lämnade hemmet för juridikstudier i Uppsala och tant Anna slutat hos oss fick vi mer plats. Mamma och Johan flyttade in i jungfrukammaren. Under vissa tider hyrdes flickrummet ut till släktingar. Först bodde kusin Åke där under sitt studieår 1947-48 på Chalmers, innan han fortsatte på KTH. Senare har där bott kusinerna Inger och Cacke Sjöstrand. Mammas kusin Dagny Carlestam bodde senare i

jungfrukammaren. Berättar detta för att illustrera hur hjälpsamma mamma och pappa var mot släktingar.

Mamma Bengta läste läxorna med oss. Särskilt minns jag den goda hjälpen jag fick med franskan. När man kom hem från skolan var det trivsamt att slå sig ner i köket, där mamma satt och strök och lyssnade på radioföljetongen, t ex Raskens och Jerusalem.

Hon var idog med att dokumentera på många sätt. Hon fotograferade och tog utmärkta bilder med sin bälgekamera med ”slutarslang” försedd. Varje sommar togs en film med 12 bilder – utsökta reportagebilder från ett härligt sommarliv. I unga år hade hon hemma på Tybble sysslat med framkallning och kopiering.

Hon gjorde i ordning fotoalbum, flera stycken till var och en av oss syskon. ”En kulturhistorisk gärning” sa pappa och det är verkligen sant. När bandspelaren kom använde hon den flitigt till att spela in framförallt Olles spirituella tal vid festliga tillfällen, liksom intervjuer med de äldre bland Hällesdalsborna, t ex skeppare Birger Olsson.

På baksidan av möbler och andra föremål gjorde hon anteckningar om föremålens tillkomst och tidigare ägare. – Föredömligt och värdefullt för framtiden, då vårt minne i dessa e-postens dagar är så kort.

Hon berättade gärna om livet på Tybble och om släkten, satt ofta i jungfrukammaren och skrev, bl a om sin släkt, och gjorde detaljerade släkttavlor över Per-Nilsa-släkten (hennes morfars släkt) och andra släktgrenar uppåt och nedåt i generationerna.¹⁾

På släktmötet i Örebro 1974 var hon en kunnig guide i vår Rundresa i tid och rum till Per-Nilsas fäder i trakterna kring Glanshammar och Ringkarleby.

Ett resultat av hennes skrivarmödor har syster Carin utnyttjat i sin välstrukturerade och intressanta Släktkrönika för Karl och Maria Karlssons släktförening 1992 jämte senare kompletteringar 1996 och 2000. Jag citerar ur Carins företal: ”Mycket i dessa (Bengtas anteckningar) kanske verkar banalt och onödigt detaljerat. Det känns dock viktigt för mig att skriva ner anteckningarna i sin helhet som ett dokument från gamla tider. Människorna blir mer levande, om de sätts in i sitt sammanhang, även de mest vardagliga. Tiderna ändras snabbt – det som var vanligt i början av seklet är redan kulturhistoria. De som kände Bengta får i berättelsen en påminnelse om hennes stora intresse för och kärlek till sin släkt och om hennes sinne för livets olika realiteter.”

Berättelse om Bengta Sjöstrand f Carlestam

Bilaga 6c

5(5)

Kommentar: De olika släktgrenarna finns systematiskt visade i Carins Släktkrönika för syskonens farfar, farmor, morfar och mormor. Jag gör här en liten sammanfattning av hur många generationer bakåt från Bengta och hennes syskon som finns redovisade där.

På farfars sida	Carl A Ersson	6 generationer
På farmors sida	Johanna Katarina Andersdotter	
på farmors fars sida	Anders Larsson	7 generationer
på farmors mors sida	Lisa Jonsdotter	12 generationer (Silver-Lasse f 1490)
På morfars sida	Per Nilsson (Per Nilsa)	5 generationer
På mormors sida	Birgitta Nilsdotter	
på mormors fars sida	Nils Nilsson	7 generationer
på mormors mors sida	Brita Stina Nilsdotter	8 generationer

På Bengtas farmors Johanna Andersdotters släkt kan vi således i 12 generationer tillbaka leda släktskap med Silver-Lasse, Gustav Vasas fogde i Glanshammarsbygden.

Tolv generationer och ca 400 år mellan Bengta född 1898 och Silver-Lasse född 1490 ger 3 generationer per sekel eller 33 år per generation.